

## מדרשת 'תורת ה' תמימה' לפירוש התורה: אבני דרך ביצירתו של הרמב"ן

מאת

עודד ישראלי

מאמר זה עוסק באחת מיצירותיו החשובות של ר' משה בן נחמן (הרמב"ן), דרשה המכונה בכתבי היד ובדפוסים 'תורת ה' תמימה', ואשר לא זכתה עד כה למרבה הצער למקום הראוי לה במחקר כתביו של הרמב"ן. המאמר מתמקד בזיקה העמוקה שבין דרשה זו ובין פירושו של הרמב"ן לתורה. יותר מעשרים קטעים פרשניים בדרשת 'תורת ה' תמימה' מובאים בשינויים בפירושו של הרמב"ן לתורה. בכל אחת מן ההקבלות הטקסטואליות הללו הדמיון ניכר לעין כל קורא, והוא בא לידי ביטוי בתוכן, בסגנון ובמתווה הפרשני. ואולם השוואה מדויקת בין המקבילות הללו מגלה שינויים וחילופים לא מעטים שעשה ככל הנראה הרמב"ן עצמו. המחבר מבקש לשרטט את היחס בין שני החיבורים הללו, ומן המאמר עולה שדרשת 'תורת ה' תמימה' קדמה לפירוש התורה עשרות שנים, ושהיא משקפת שלב מוקדם בביוגרפיה האינטלקטואלית והקבלית של הרמב"ן. בשלב מאוחר, כשפנה לחבר את פירושו לתורה, העתיק הרמב"ן לתוכו באופן מחושב וסלקטיווי חלקים נרחבים מן הדרשה, בעיבוד ובהתאמה לתפיסותיו הפרשניות והקבליות העדכניות. בחומרים הללו שבפירוש התורה יש לראות מעתה שכבה מובחנת, שגם אם איננה מאוחרת בזמנה מתורף החיבור, היא מייצגת מגמה מוגדרת וייחודית. מסקנת המאמר היא שיש לראות בדרשת 'תורת ה' תמימה' מהדורה ראשונה של שכבה ספרותית מרכזית בפירוש התורה של הרמב"ן וכן עדות חשובה ונדירה לשינויים שחלו בדרכו הפרשנית וההגותית-הקבלית במהלך חייו.

ד"ר עודד ישראלי, המחלקה למחשבת ישראל על שם גולדשטיין-גורן, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, ת"ד 653,

באר שבע 84105

oyisraeli@gmail.com